

STENHUGGEREN

MEDLEMSBLAD FOR JYSK STENKLUB

38. årgang nr. 4

December 2012

Total nr. 138

*Klubbens nye æresmedlemmer, Hanne og Sven Sonnichsen,
lyknskendes af Ingemann Schnetler ved klubbens 40 års jubilæum.*

Stenhuggeren: Medlemsblad for Jysk Stenklub

Formand:

Ingemann Schnetler, Fuglebakken 14, Stevnstrup, 8870 Langå 8646 7282
i.schnetler@mail.dk

Medlem af bestyrelsen og redaktør

Søren Bo Andersen, Engdalsvej 65A, 3.tv. 8220 Brabrand 2625 1733
geolsba@sol.dk

Medlem af bestyrelsen og kasserer

Jytte Frederiksen, Myntevej 16, 8240 Risskov 8617 4697
jytte@dichmusik.dk

Medlem af bestyrelsen

Linda Lægdsmand, Lyngelvej 55, 8420 Knebel 8635 2740
lindakaj@gmail.com

Medlem af bestyrelsen

Hans J. Mikkelsen, Kjærslund 18, 8260 Viby J 8629 5518

Jysk Stenklub:GIRO 1217380, Myntevej 16, 8240 Risskov

Årskontingent:150 kr. for enkeltmedlemmer, 200 kr. for par i 2013

Klubbens hjemmeside: <http://www.jyskstenklub.dk/>

Webmaster: Ingemann Schnetler

Medlemslisten: kan fås hos kassereren.

Klubblade fra andre klubber bedes sendt til formanden.

Indhold

- Side 3 Jysk Stenklubs 40 års jubilæum.
- Side 5 Æresmedlemmer - Hanne & Sven Sønnichsen.
- Side 6 Stenmesser - en gennemgang med personlige oplevelser.
- Side 9 Stor hædersbevisning til dansk fossilsamler, Alice Rasmussen.
- Side 10 Ingen dinosaurer - men masser af søpindsvin.
- Side 12 Mågeøen ved Følle.
- Side 14 Fossiljagt i Teutonia, den 14.-16. september 2012.
- Side 18 Molermuseet og Sårup Grusværk ved Ræhr.
- Side 21 - 24 fremtidige udflugter & ture
- Side 25 På dinosaurjagt i Grønland
- Side 26 Billeder fra jubilæum
- Side 27 Udsalg på januarmødet/Kontingent 2013/Værkstedet
- Bagsiden Program, forår 2013

Jysk Stenklubs 40 års jubilæum

10. november 2012

Af Ingemann Schnetler

Her i november for 40 år siden stiftede en flok ildsjæle Jysk Stenklub. Klubben er Danmarks tredieældste, da Den fynske Stenklub blev dannet allerede i 1968 og Stenvennerne, Københavns Amatørgeologiske Klub, tidligere på året i 1972.

Jeg blev gjort opmærksom på Jysk Stenklub, da min svigerinde kom med et udklip fra Jyllands-Posten med et billede af Mette og Kjeld Gade Sørensen. Hun sagde: "Det må da lige være noget for dig". Jeg kom til udstillingen i Museumsbygningen i foråret 1976 og mødte Grete Rasmussen, Dolly, Hanne og Sven og mange andre. Jeg blev medlem med det samme, og det varede ikke længe, før jeg kom med på ekskursioner og selv var med til at guide ture til steder som Dania ved Mariager og Ertebølle. Jeg kom ind i bestyrelsen i 1978 og var kasserer i 14 år, og siden har jeg været medlem af bestyrelsen, så man må da sige, at min svigerinde havde set rigtigt. Jysk Stenklub har været noget for mig gennem nu 36 år!

I starten var mange af medlemmerne interesserede i mineraler, ledeblokke og smykkesten, mens der var forholdsvis få fossilsamlere. Klubben havde studiekredse om forskellige grene af geologien, og jeg selv stod for studiekredse om fossiler. Senere er balancen mellem de forskellige interesser ændret lidt, måske fordi Danmark ikke er et bjergland med store forekomster af mineraler og smykkesten. Der er jo flere muligheder for at finde fossiler, både som løse blokke og hvor undergrundens lag er tilgængelige. Dog er der i de senere år blevet stadig dårligere muligheder, da ler- og kalkgrave er blevet nedlagt, er tilgroede eller vandfyldte.

Gennem årene er det blevet til mange dejlige oplevelser med mennesker, der brænder for deres hobby. Fra klubbens start har vi haft gode forbindelser til Geologisk Institut, og det har vi nydt godt af, når vi skulle bruge en foredragsholder eller havde brug for hjælp til at bestemme mineraler eller fossiler. I tidens løb har vi haft mange spændende foredragsholdere, og vi har altid bestræbt os på at have aktuelle foredrag af både erfarne og unge geologer og stensamlere.

Som fossilsamler har jeg kun sjældent benyttet diverse værktøj på vores værk-

sted, men jeg ved, at mange mennesker i tidens løb har haft megen glæde af at arbejde der. Jeg vil også nævne ekskursionerne, hvor vi har et meget flot program med mange fine ture og socialt samvær.

Der var stort fremmøde til klubbens 40 års arrangement

Gennem alle årene har der til vinterhalvårets månedlige klubmøder på Åby Bibliotek altid været god tilslutning. Det gælder både foredrag, sten på bordet, generalforsamling og sidst, men ikke mindst julemødet med tradition for lagkager, julehygge og lotteri! Jeg vil gerne takke alle I trofaste medlemmer for, at I altid bakker arrangementerne godt op.

Hvis vi ser fremad, kan vi gøre det med fortrøstning. Vi har et stabilt medlemstal, interesserede medlemmer og mange aktive, både i og uden for bestyrelsen. Jeg glæder mig til vores næste jubilæum og vil gerne sige tak til alle medlemmer og tak til bestyrelsen for godt samarbejde og gode ideer.

Hanne og Sven Sønnichsen
æresmedlemmer
af Jysk Stenklub

I Jysk Stenklub har vi en medlemsliste, der føres i tre udgaver: sorteret efter medlemsnummer, efter efternavn og efter fornavn. Den mest spændende er vel nok den, der er sorteret efter medlemsnummer. Det sidste nummer på listen pr. 08-09-2012 er 923, og da klubben nu har ca. 160 medlemmer, må der være sket en udskiftning gennem de 40 år. Når man plejer at kalde 30 år en menneskealder, er det klart, at der har været en naturlig afgang i årenes løb.

Af de mellem 30 og 40, der var med til at stifte Jysk Stenklub i 1972, er der ikke mange tilbage. Faktisk er der kun to medlemmer med et medlemsnummer lavere end 100, og det er Hanne og Sven Sønnichsen. De er således de eneste tilbageværende af de ildsjæle, der stiftede klubben.

Hanne og Sven har i de 40 år altid deltaget i møderne og været aktive. De har lavet udstillinger, og Sven har på sin lune måde berettet om klubbens tidlige historie i vores klubblad. De har videregivet deres glæde ved at beskæftige sig med mineralerne og deres store viden om dem til klubbens medlemmer. De har deltaget i debatten i klubben og har været med til at præge den, og de har gjort hele turen på de 40 år med!

Jysk Stenklub vil gerne vise Hanne og Sven sin taknemlighed ved at udnævne dem til æresmedlemmer af klubben.

Hanne og Sven Sønnichsen, klubbens nye æresmedlemmer.

STENMESSER – en gennemgang med personlige oplevelser

Hanne Sønnichsen

På opfordring af Jytte Frederiksen giver jeg mig i kast med at skrive om stenmesser, som jeg i tidens løb har besøgt/deltaget i.

Da Jysk Stenklub startede i 1972 var det klart for mig, at der var to, der vidste noget om ædelsten. Den ene var Hanne Kunde, som allerede havde lavet en ring med opaler, og den anden var Hugo Tuver, som var gemmolog, og som sleb facetterede ædelsten. De var selvskrevne til bestyrelsen.

Allerede året efter gik Hilbert Nielsen i gang med kursus i stenslibning. Der kunne selv strandsten blive til fine smykker. Det, vi interesserede os for i begyndelsen, var mineraler og smykker. Fossilerne var noget, der først kom til senere. Inden der kom gang i messerne, tog vi ned til Hønborg på Fyn for at købe mineraler og se på udstyr til slibning.

I 1976 arrangerede Hanne Kunde en 1-dags tur til Hamburg. Der var flere store messehaller, så der var meget at se på og købe og flotte specialudstillinger. Jeg var med på turene derned i 25 år. Det var altid muligt at finde spændende mineraler, selv om der med tiden blev flest stande med smykkesten og smykker. Tuver havde haft nogle sten - mest klare ædelsten - med til salg i klubben, men i ca. 1976 kom en dame fra Skjern i klubben, og hun havde mineraler med sig til salg. Det var Mette Holdgaard. Hun og hendes mand havde været i Australien, og hun mente, at hveranden dér enten ledte efter mineraler eller solgte samme. Det fik de også lyst til, og snart fik de kontakter, hvor de kunne købe sten og starte stensalg. Mette havde sikkert hørt om stenmesser i Kopparberg i Sverige, og en tid efter tog hun og Hanne Kunde derop.

Med den messe som forbillede startede Mette sin første danske stenmesse på en campingplads nær Jelling. Det meste var udendørs på primitive træborde. Efterfølgende år valgte Mette indendørs lokaler. Rækkefølgen blev Odense, Ry, Hillerød, Tinglev og Ry, som man derefter fortsatte med i flere år. Efter nogle år i Ry flyttede Mette til Norge og blev gift med nordmanden Dagfinn,

40 års jubilæumsudstilling

som førte messen videre et par år efter Mettes tragiske dødsulykke i Norge. Den arrangør, der overtog Ry-messen, flyttede den til Hedensted, hvor den endnu finder sted.

Efter den første messe i Jelling tog jeg nogle byttesten med, og jeg opdagede, at det var sjovere selv at have stand. Sven kunne jo ind imellem passe min stand, så jeg kunne gå rundt og købe sten. Ja, overskud blev der jo aldrig tale om. Efterhånden var vi nogle, der syntes, at der burde være flere messer spredt rundt om i Jylland. Det blev starten til "Jyske Stensamlere", som kun gav sig af med at arrangere stenmesser. Drivkraften var Jytte Hillersborg. Det blev til Randers, Assentoft, Ringkøbing, Esbjerg samt to steder i omegnen af Aarhus. Jeg meldte mig ud for nogle år siden. Jytte Hillersborg døde i foråret 2012, men hendes mand, Carl fuldførte messen i Esbjerg.

I vores klub forsøgte jeg at propagandere for en stentur, der kunne forbindes med et messebesøg et sted i Norden. Jon Svane mente nu, at det nok kun var mig, der var så interesseret i messer, men der kom flere til med samme holdning. Kopperberg var mit første ønske. Tidspunktet var dog midt i juni, og Sven havde så ikke ferie, men Inger og Johan Clausen, som kørte i "rugbrød", var flinke til at tage Florence og mig med. Vi havde stand deroppe. Året efter overtalte vi Inger til at tage sine flotte zeolitter fra Færøerne med, og hvad skete der så? Reporteren fra Mineralogical Record, som skrev om messer i Europa, var kommet til Kopperberg, og han skrev en pæn artikel om zeolitterne!

Da Sven blev pensionist, kunne vi selv køre derop, og der blev så udvidet med messer i Långban og Göteborg. Altsammen fra 87 og i 90-erne. Vi var også til en messe i Froland, Norge. Der måtte man kun bytte sten udenfor messeområdet. På andre messer gjorde man det bare. Jeg var til klubmessen i Skagen i 10 år. Alsklubben nogle gange. Næstvedklubben ligeledes - eksisterer endnu.

Jeg har besøgt en messe i Forum, København. Der har i nogle år været en stenmesse i Hasselager, og det er jo dejlig nær ved Aarhus. Besøgstallet er vel ikke så højt som i Ry-messens velmagtsdage - man nåede vist op på 6000 i Ry på de to dage. I 1989 havde vores klub en glimrende tur til Vogeserne i Frankrig og Idar Oberstein i Tyskland. Dagen efter ankomsten besøgte vi den store og kendte messe i Sainte-Marie-aux-Mines, men desværre havde vi for få timer. Ved Polens befrielse og Berlin-murens fald i 1989 kom der øst-europæere med flotte mineraler - antagelig hentet op direkte fra minerne. Det er næsten ophørt. For dyrt at køre så langt, og stenene kan sikkert sælges til

bedre priser i Tyskland.

Efter mange opfordringer fra Claus Hedegaard kom jeg i 1990 til messen i München, Europas største. Det var stort og flot. Jeg nåede ikke igennem alle hallerne, men langt nede var der små skabe til amatorsamlere. Claus H. fyldte et af dem med Kongsberg-sølv. Hvis de nu findes i Michael Bak's samling, kan vi måske få dem at se en gang. På andre messer syd for grænsen har jeg også kun været besøgende. Harzen tre gange, Kiel to gange, Bremen én gang, Haag i Holland sammen med Esther og Kaj Brøsted. Jeg vidste, de skulle dertil, og hvad gjorde jeg så? - Jeg ringede for at ønske god tur med en skjult bagtanke. De kørte jo i "rugbrød". Kaj spurgte så selvfølgelig, om jeg ville med, og da jeg henrykt sagde ja tak: Vi kommer forbi om nogle få timer og tager dig med. På messerne møder man kendte fra tidligere messer. Her traf jeg en, jeg havde byttet med i Kopperberg. Jeg havde hørt, at hans kone var død og spurgte, om han så stadig kom der. Svaret var: Jo, da! Der er vi jo som en stor familie.

I det tyske månedsmagasin Lapis var der i et julinummer flere sider med messer. Så var det jo, om et besøg på en af dem kunne kombineres med en ferietur. Det lykkedes med sådan en tur sammen med Hanne Kunde. Alsklubben lavede en tur til Sct Petersborg, messe og alm. sightseeing. Da jeg var på Jellingmessen byttede jeg med et par unge mennesker fra København. Det, jeg havde, manglede de, og de sagde samtidig, at de samlede "systematisk". Det ville jeg så også gøre. Jon havde vist sagt, at der måske fandtes ca. 1500 forskellige mineraler. - Ak og ve! Med årene kom jeg på bedre tanker. Var der et år, hvor jeg havde erhvervet 25 nye mineraler, var der kommet 50 nye til. Så besluttede jeg at skille mig af med det meste af samlingen. Derfor blev der nok til flere års stande.

I den senere tid har turudvalget haft et par vellykkede ture til stensemessen i Rendsburg.

Sammen med klubbens møder og ture er messerne blevet til enestående minder for både Sven og mig.

Udsnit af Jubilæumsudstillingen

S tor hædersbevisning til dansk fossilsamler, Alice Rasmussen.

Af Søren Bo Andersen

Nogle har sikkert allerede hørt det, at den danske fossilsamler Alice Rasmussen fra Faxe vil blive hædret med en international pris fra The Palaeontological Association i Dublin, Irland den 17. december. Alice Rasmussen skal modtage Mary Anning prisen, som er opkaldt efter en engelsk kvinde, der tidligt i 1800-årene samlede Kridt- og Jura-fossiler i Sydengland, bl.a. i Dorset ved Lyme Regis. Ganske som Mary Anning er også

Alice Rasmussen en amatør-samler, der gennem sine omfattende indsamlinger har bragt meget vigtigt fossilmateriale for dagen. Mange internationale såvel som danske forskere og museer har haft stor gavn af Alice's formidable samler-gen. Alice, og i øvrigt også hendes søn, Leif, samler hovedsagelig i Syd- og Østsjælland, i Faxe Kalkbrud og ved Stevns Klint, selv om også andre dele af landet er taget under behandling. Alice og Leif har ydet store bidrag i de par små fossil-atlasser fra Faxe, Stevns og Nordjylland, de har været medudgivere af. Det er fine billedoversigter, som er gode at bestemme egne fund efter, og som derfor er meget værdsat af andre samlere.

Geomuseum Faxe meddeler, at man vil hædre Alice Rasmussen med en reception dér den 20. december kl. 14-16. Følg med på deres hjemmeside, hvis du selv vil være med til denne fejring.

Jysk Stenklub vil her være med i koret af gratulanter, der hylder Alice's indsats for vores allesammens interesse.

Mange andre samlere i og uden for stenklubberne fortjener også tak for deres indsats. Meget af det spændende materiale, som er kommet til, ikke mindst efter danekræ-ordningens ikrafttræden i 1990, er indsamlet af ikke-professionelle, men til meget stor glæde for både de professionelt faglige og de amatør-faglige miljøer i stenklubberne.

Et stort tillykke her fra Aarhus til Alice Rasmussen. (Fotos: Claus Konradsen og Politiken).

Læs mere: <http://politiken.dk/poltv/nyheder/kultur/ECE1793911/pensionist-haedres-for-at-hakke-kalkbrud-i-stumper-og-stykker/>

Ingen dinosaurer – men masser af søpindsvin

Af Karin Hede Pedersen kahe@amtsavisen.dk (Fotos: Lars Rasborg)

Østjysk Kalkleje ved Dalbyover var rammen om en intensiv fossiljagt, da Jysk Stenklub inviterede til arrangement i anledning af Geologiens Dage.

DALBYOVER: »Kan man finde spor efter dinosaurer her?«, lyder det forventningsfuldt fra en flok drenge, der lige er ankommet til Østjysk Kalkleje ved Dalbyover.

Det er lørdag for middag, og Jysk Stenklub inviterer til fossiljagt i anledning af Geologiens Dage. Formanden for Jysk Stenklub, Kai Ingemann Schnetler, må skuffe knægtene, der er kommet for at kigge nærmere på de vældige kalkaflejringer fra Danien-tiden. »Dinosaurerne var lige uddøde for 63-65 millioner år siden, da de fossiler, man kan finde her ved Dalbyover, blev dannet«, fortæller Kai Ingemann Schnetler.

Drengene låner en hammer og går i gang med at hakke løs, ligesom de mange andre unge og ældre håbefulde fossiljægere, der er mødt op i varmt og praktisk tøj, forsynet med værktøj og poser til at bære byttet hjem i. Det er især søpindsvin, muslinger, østers og søliljer, man kan finde i kalkbruddet.

Et rigtig godt begyndersted

»Det er et rigtig godt begyndersted, fordi det er nemt at finde noget«, fortæller Linda Lægdsmand fra Knebel, der sammen med sin mand Kaj har taget

turen til Dalbyover. Det er langtfra første gang, de har været på jagt i kalkaflejringerne her, og deres erfarne blikke glider rutinemæssigt hen over stenbun-
kerne. »Det er altid spændende at finde noget. Tænk, at det er så mange millioner år gammelt, og så er du den første, der rører det!«, siger Linda Lægdsmand. Hun blev fascineret af fossilerne verden for 15 år siden. »Min mand og jeg gik tit tur på stranden og fandt flotte forstenede søpindsvin«.

Imponerende samling

Fundene blev vist til et vennepar med interesse for palæontologi, og de inviterede Linda og Kaj Lægdsmand hjem for at se deres samling af fossiler. »Da vi så deres samling, var vi solgt«. Siden er jagten gået på fossiler, både herhjemme og i udlandet, og Linda Lægdsmand arrangerer hvert år ture for Jysk Stenklub til spændende steder i Europa. »Det er en skøn interesse, og så får man masser af frisk luft og motion«.

Louise Matz og Niels Degn, Dalbyover, var også på jagt sammen med sønnen Bertel. Kalkbruddet er af og til mål for en udflugt for Louise Matz og hendes geografiklasser på Randers Statsskole. »Når vi står herude, opleves det på en helt anden måde end i klasseværelset«, understreger hun. »Men det er også et hyggeligt sted for en familieuflugt«.

Jagt og flotte fund

Selve jagten, og glæden ved at finde fine eksemplarer, er drivkraften for fossilsjægerne. Kai Ingemann Schnetler kiggede dog kun.

»Jeg skal ikke have flere fossiler, så bliver min kone bare sur«, sagde han med glimt i øjet.

Mågeøen ved Følle

Jytte Frederiksen

Mange gange har vi besøgt lokaliteter, som er præget af nedbrydning - enten ved naturens hjælp langs kysterne eller ved menneskelig aktivitet i grus- og kalkgrave. I september 2012 mødtes mere end et dusin morgenduelige samlere på en snedig parkeringsplads uden for Aarhus og begav sig ud på en tur ved Løtgen bugt, hvor der ikke brydes ned, men bygges op.

Målet var Mågeøen. På billedet ses, hvordan den lige for tiden er to krumoder, der næsten har lukket sig om to strandsøer. For en menneskealder siden var her en enkelt tørlagt revle "Den Lange Hage". Et stort undersøisk flak leverer materiale i form af sand og håndstore sten til den om- og udbygning af odderne der foregår hver eneste gang, storm eller højvande får mulighed for at påvirke området. For plantesamfundene og dyrelivet er det en konstant udfordring. For stensamlere en anledning til at se nye sten. Og vi blev ikke skuffede. Flere kom tilbage med gode blokke fra Silur og Ordovicium. Søpindsvin i flint fra Kridt og Danien var der også.

Få kilometer mod øst ligger Kalø med den imponerende kongeborg. Mange års nedbrydning af bygningsresterne er de sidste par år søgt standset ved en inddækning af alle de udsatte murdele. På vores tur rundt langs øen, beundrede vi de mange store sten, som ligger i vandkanten. På fredelige tidspunkter af dagen, kan man tit møde sæler, der tager sig et dekorativt hvil på stenene.

En masse flint og en masse murbrokker fra slottet – undertiden med dyre-
spor og planteaftryk i teglen - ses hele vejen rundt.

Mågeøens odder med Kalo i baggrunden

En nederdrægtig regnbyge kortede turen af. Vejdæmningen mellem kysten og
øen er den længste bevarede middelaldervej i hele Danmark. Og sådan føltes
den også, da vi med vandet drivende ned langs ryggraden opgav videre søg-
ning.

Efter lidt hygge under halvtag skiltes vi - våde og en dejlig oplevelse rigere.
Imponerende, at det stadig er muligt at overraske os med nye gode lokaliteter
lige uden for døren.

Det blev ikke varm mad den dag

Fossiljagt i *Teutonia*, den 14.-16. september 2012

Jens Drivsholm.

I forlængelse af en mere end 10-årig tradition foretog Jysk Stenklub endnu en tur til Hannover. De senere år besøgte klubben kalkgraven *Alemannia* i Höver fra etagen (Tidlig) Campanien i Sen Kridt. Men denne gang var målet den store kalkgrav *Teutonia* i Misburg, der stratigrafisk rækker lidt længere op, til Sen Campanien.

Af de 18 deltagere var ca. halvdelen med for første gang. Fordelt i to minibusser blev vi af Kaj og Knud ført sikkert til målet gennem sol, regn og lange tyske bilkøer. Efter indkvartering på Landhotel Zur Linde fortsatte vi til Restaurant Plaka.

*Så er der serveret på
Restaurant Plaka.*

Her fik vi - traditionen tro - serveret kød i rigelig mængde, således at der blev skabt et solidt grundlag for morgendagens strabadser i kalkgraven.

Teutonia er opdelt i dels mere eller mindre tilgroede områder, hvor kalkudvindingen er indstillet, og dels i områder med igangværende gravearbejde. Ved synet af den store og uoverskuelige grav blev det hurtigt klart, at der måtte foretages nogle valg. Indledende forsøg på at samle tropperne blev hurtigt opgivet, og som får spredtes gruppen i alle retninger.

I de aktive udvindingsområder krævede større og mindre blokke hammer og mejsel.

I Teutonia kan man godt klare sig med en mindre hammer

men skal man virkelig finde noget, så ...

Som belønning realiseredes drømmen om at finde den smukke solsvamp *Coeleocybium agaricoides* for nogle. For andre søpindsvinene *Galerites* og *Micraster*. Yderligere kom bl.a. pigge fra søpindsvin, en hjatand, diverse svampe og forskellige belemnitter atter frem i dagens lys.

I de lavt beliggende fugtige områder blev der bl.a. opsamlet mange belemnitter – især *Goniotentis quadrata gracilis*, meget store *Echinocorys*, lidt *Micraster* og en nautil. I Teutonia bevæger vi os op i *G.q.gracilis*- og *B.mucronata*-zonen. På de mere eller mindre tilgroede erosionskrænter opsamledes da også mange velbevarede *Belemnitella mucronata*.

Efter en hel dags huggen, kravlen og traven rundt i tørvejr og mudder mødtes alle igen ved busserne. Nogle havde endnu ikke givet sig tid til at spise den medbragte madpakke. Bevidstheden om, at vi igen skulle forsynes på Restaurant Plaka om få timer afbødede sulten, mens det nu syntes mere påtrængende at høre om og se hinandens fund. Det blev der yderligere lejlighed til i aftenens løb, hvor alle kunne præsentere deres fund. Nysgerrige blikke, begejstrede fundberetninger og taksonomiske diskussioner blandede sig med en tår kaffe, lidt øl og en enkelt whisky. Nu overskyggede glæden ved uventede fund ethvert tilløb til ærgrelse over ikke at have fundet det på forhånd ønskede eller forventede.

Både fossilfund og Arne tog kegler den aften.

Næste dag fortsatte vi 200 km nordpå til lergraven ved Gross Pampau med lag fra Sen Miocæn. I dejligt solskin spredtes gruppen her atter i alle retninger. Alt blev gennemført: nye graveområder, bredden af ældre vandfyldte grave samt nye og ældre opgravede bunker af ler. Og alle steder blev der gjort fund. Hovedsagelig af søtanden *Dentalium badense*, forskellige snegle og muslinger, især *Astarte*, heraf mange med borehuller foretaget af rovsnegle. Af mere spektakulære fund skal nævnes en tand, sandsynligvis fra en tandhval.

Lergraven ved Gross Pampau med ler og fossiler fra Sen Miocæn, ligesom i Gram.

Turens deltagere – disse 17 og fotografen til alle billederne, Arne Dich.

Turens sidste stop var istidsmuseet, Eiszeit-Haus, i Flensburg (www.eiszeit-haus.flensburg.de) – endnu en tradition på Hannover-turene. Foruden den permanente samling er her jævnligt skiftende særudstillinger, som altid gør stedet et besøg værd. Denne gang bl.a. om snegle fra Silur på Gotland.

Vel tilbage og med en tak til Linda for en godt tilrettelagt og fossilrig tur.

Anku Silver and Stones ApS

er flyttet til nye lokaler (i nabohuset til den gamle forretning)
Godthåbsvej 128, 2000 Frederiksberg.

Vi er leveringsdygtige i:

Maskiner og materialer til stenslibning - Værktøj, maskiner og tilbehør til guld/sølvsmedearbejde - Metaller, kæder, fagbøger, monteringsmaterialer, gaveæsker - Knive, materialer, træ o.a. til knivmageri - Halvfabrikata som vedhæng, låse, øskner, fingerringe m.m. - Facetslebne sten, cabochoner og indfatninger hertil - Perlekæder samt enkelte perler - Stenkæder samt enkelte sten - Gaveartikler, smykker og meget andet

Hjemmeside: www.anku.dk med link til www.anku-netbutik.dk
Åbningstider: Tirsdag - onsdag - torsdag: 11-17.30 eller efter aftale.

Med venlig hilsen

ANKU Silver and Stones ApS - Godthåbsvej 128
2000 Frederiksberg tlf.: (+45) 3887 4170
mail: anku@anku.dk

Molermuseet og Sårup Grusværk ved Ræhr

Jytte Frederiksen.

Jysk Stenklub har næsten hvert år haft en tur til Molermuseet på Mors. Det er ikke fordi turudvalget er uopfindsomt, men fordi det lille specialmuseums leder Henrik Madsen hvert eneste år sætter en særudstilling op. Årets udstilling har titlen: "Krabber og konkylier" og rummer mange grupper fossiler af oligocæn og miocæn alder fra lokaliteter i nærheden af Limfjorden, f.eks. Lyby Strand og Mogenstrup. Som tidligere leverer Molermuseet og Henrik Madsen en del af de udstillede genstande, mens samlere fra ind- og udland bidrager med resten.

De helt uhyggeligt detaljerede krabbefossiler fra Øster Grønning, fremprepareret af tyske samlere, tiltrak sig megen opmærksomhed. Axel Cordes og Dirk Dettmers har i bogen "Lyby-Strand Fossilien" fra 2009 (ISBN 978—8391-0615-0) givet grundige beskrivelser af det store arbejde. Mange flotte snegle sås også. Mon ikke den store perlemorsskinnende *Pleurotomaria* tog prisen? Linda og Kajs store kogle har været en tur hos konservatoren i Skive og lå i montren sammen med en masse andre plantesager. Og det er nu noget særligt at se en af vores egne fund udstillet.

Der er altid kommet nye ting ind til museet i årets løb. Og Henrik viser begejstret rundt. En flot kvist af en *Sequoia* er kommet til, siden jeg var der først på sommeren. I mellemgangen, hvor der er et par montrer med kridtfossiler, er der også nyt, og mere venter i bagbutikken. Det er inspirerende.

Nu er det jo lidt tarveligt at skrive begejstret om en udstilling, man så på sidstedagen. Som en kompensation skal jeg give adressen på en webside, hvor man kan se fossiler fra Oligocæn og Miocæn i Thy, Salling og Mors: www.vestjyskstenklub.dk, vælg "galleri", vælg "artikler med foto". Så er man fremme ved skatkisten og kan fra fossilbillederne klikke sig frem til en kort beskrivelse af de enkelte fossiler.

Linda og Kajs kogle

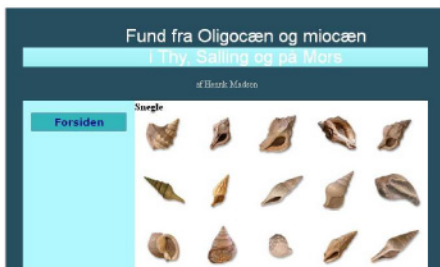

Kogle

Denne kogle er pyritiseret.

Kogler fra nåletræ er meget sjældne.

Fundet ved Mogenstrup.

Fålleddskrug
 (Ampelites) ampelites
 Størrelse:
 2,5 cm
 Fundsted:
 Lyby, Søling
 Skulptur af
 kugler og
 forvælgte skulpter
 af gul
 Størrelse er en
 størrelse på 2,5 cm
 Fundsted er Søling
 i Søling
 Fundet er et
 fund af 4-5
 skulpter, der er
 i skulpter
 af gul

Så enkelt og så anvendeligt. Brug siden, den fortjener det

Møllermuseets leder Henrik Madsen fortæller med stor indlevelse

Udstillingsarealet er ikke opvarmet, men ovnen i forlokalet gjorde frokost-pausen til en varm og god stund. De mange små færges, der piler frem og tilbage over Limfjorden, bliver i disse år skiftet ud med mere moderne skibe. For at fejre indsættelsen af den nye færge "Feggesund" var sejladsen gratis i efterårsferien, så vi fik en ekstra lille naturoplevelse på turen over til Røhr. Ved "Dæmningen" spejlede hejrerne sig i det blanke vand, og solen brød frem og kastede et gyldent skær over sivene.

På pladsen ved Sårup Grusværk var der dækket op med store bunker af flint og kalkblokke, og der blev hamret og banket på livet løs i et par timer.

Koncentration Sårup Grusværk 2012

Efter et par timers jagt sås på paraden et stort antal søpindsvin, flere havbænkebidere *Palaega danica*, flotte kiselsvampe, en god flinteblok med pæleorm og en ualmindelig flot søstjerne.

I Sårup Grusværk oktober 2012

Lindas søstjerne (Recurvaster) fra Ræbr

En værdig og dejlig afslutning på sæson 2012, hvor Linda har arrangeret alle turene, og det skal hun ikke have utak for.

Fossile krebsdyr i vores danien-kalk – en foromtale af foredraget,

lørdag den 9.3. kl. 13.00 – lige inden generalforsamlingen

Sten L. Jakobsen, Statens Naturhistoriske Museum, Geologisk Museum - København.

Fossile krebsdyr er generelt sjældne i de fleste danske aflejringer fra Danien. Koralkalken ved Fakse udgør en undtagelse ved at indeholde en meget rig fauna af krebsdyr, især domineret af anomure og brachyure krabber. Krabbefaunaen er beskrevet i flere afhandlinger og omfatter i alt 20 arter, som er placeret i 15 slægter fordelt på 8 familier. Men ud over koralkalken i Fakse er der gode muligheder for at finde krabber på Stevns Klint, Karlby/Sangstrup klinte og Thisted kalkgrav i de såkaldte krabbelag, som er hærtnede lag i bryozokalken umiddelbart over K/T grænsen. I Københavnskalken fra Sen Danien forekommer også rester af krebsdyr i form af langustere, havbænkebidere, hummere og krabber.

K O M M E N D E T U R E

Strandtur ved Ballehage v/ Blommehaven søndag d. 14. april 2013

Årets første tur går til ovennævnte strand, hvor vi for 3 år siden forsøgte os som sten-og fossiljægere. Det blev til flere interessante fund, så lad os prøve lykken igen. Alle er velkomne, så tag gerne familien med.

**Mødested ved Blommehavens Camping,
Ørneredevej kl. 10.15.**

**Bus nr. 31 kører fra rutebilstationen kl. 10
til Blommehaven.**

**Spørgsmål vedr. turen. Ring til Linda Lægdsmand
8635 2740 el. 5051 0055**

4 dages tur til Faxe, Stevns og Falster fra torsdag d. 9. til søndag d. 12. maj 2013

Nu får du muligheden for at deltage i en tur til kridt/tertiær-lokaliteter i østsjælland. Planlagte besøg: Faxe Kalkbrud, Sigerslev Kridtgrav, Holtug Kridtbrud og andre interessante steder langs Stevns Klint. På: www.leifsfossilsider.dk, ses fund fra lokaliteterne.

En af dagene kører vi til Falster for at besøge Det Sorte Geomuseum i Gedser, hvorefter vi kører til Horbelev for at besigtige Peter Bennickes flotte sten-og fossilsamling. Dagen på Falster sluttet af med et strandbesøg.

Vort logi: Store Heddinge Vandrerhjem med fuld pension.

Linned kan lejes for 50 kr. håndklæde for 10 kr.

Turpris ca. 2000 kr

Afgang i minibus kl. 08.00 fra PS biler, Søren Frichs Vej 47.

OBS! De første 8 tilmeldte er sikre på deltagelse,
bus nr 2 kører kun, når yderligere 8 er tilmeldt.

Tilmelding og depositum på 1000 kr. senest d. 09. februar 2013

Indbetaling reg.nr.1905, konto: 8890653554 - **Husk reference**

Linda Lægdsmand, tlf.: 8635 2740/50510055, mail: lindakaj@gmail.com

Strandtur ved Sangstrup Klint

Søndag d. 26. maj 2013

Tag med en tur til denne oftest givtige lokalitet, som kan byde på fossiler fra både Danien-tiden i blokke fra klinten og fra Kridt-tiden i blokke fra havbunden.

Der er i tidens løb fundet ikke mindre end minimum 8 forskellige arter af søpindsvin, køller fra søpindsvin, flere arter krabber, brachiopoder, koraller, søliljer, randplader fra søstjerne, svampe og hjatænder.

Turpris ca 200 kr

Afgang fra PS biler, Søren Frichs Vej 47 - kl. 09.00

Tilmelding og betaling senest d. 01. maj ved Linda Lægdsmand, tlf: 8635 2740 el. 5051 0055

el. mail: lindakaj@gmail.com

De Frankiske Alper Sydtyskland 9 dage - fra søndag d. 22. til mandag d. 30. september 2013

Endelig tilmelding - senest d.

12.01.2013

Forhåndstilmeldte har første ret.

Der er nu booket 8 dobbeltværelser på et lille hotel midt i Pottenstein.
Opholdet her er inklusiv 6 x morgenmad og 5 x "smørselv-madpakke".
Aftensmad kan købes på hotellet.

Overnatningerne på ud-og hjemtur søndag d.22.+ søndag d.29.,
er ligeledes inklusiv morgenmad.

Turpris ca. 4200 kr

Depositum 2000 kr ved tilmelding til reg. nr.1905 konto: 8890653554
HUSK reference: Fornavn, Bayern

Restbeløbet bedes indbetalt senest d. 01.08.2013

Yderligere info: Ring 8635 2740 el. 5051 0055 til Linda Lægdsmand

Motiv fra Pottenstein

Find store ammonitter på turen!

På dinosaurjagt i Grønland

Foredrag af Jesper Milàn, Geomuseum Faxe, lørdag 13. april 2013.

Sommeren 2012 stod i dinosaurernes tegn, her drog Geocenter Møns Klints stort opslåede dinosaur ekspedition nemlig til Grønland for at udgrave dinosaurskeletter, der skal bruges i en ny stor udstilling, de planlægger.

Udgravningen foregik på Jameson Land, på Grønlands Østkyst, hvor klipperne er 210 millioner år gamle fra slutningen af Trias-tiden, altså lige fra begyndelsen af dinosaurernes tidsalder. Derfor er disse lag ekstra interessante, da det vi finder her er nogle af de allerførste dinosaurere i verden, fra tiden lige før de for alvor indledte deres 145 millioner års dominans på landjorden.

Med på ekspeditionen var et internationalt hold, omhyggeligt sammensat af nationale og internationale eksperter i dinosaurere, geologi og ekspeditionsdeltagelse.

Kom og hør om hvordan ekspeditionen blev til, planlægningen, logistikken og valget af udstyr og ikke mindst kulminationen på det hele, de tre ugers fantastiske udgravning i Grønlands øde og barske landskab, hvor ikke mindre end tre velbevarede skeletter blev udgravet, sammen med en masse forstenede fodspor.

Foredragsholderen ved lagflade med fodspor (Foto: Jesper Milàn)

J
U
B
I
L
Æ
U
M

Få plads i dine skuffer igen
ved at forære klubben dine dubletter

UDSALG på JANUAR-MØDET fra kl. 13.00 – 14.30

Effekter kan afleveres på decembermødet eller medbringes på januarmødet
mærket med pris og så mange andre oplysninger som muligt

KONTINGENT 2013

Midt i dette nummer af Stenhuggeren sidder et girokort til indbetaling af kontingent for 2013. GIRO 121 - 7380

- Enkeltpersoner kr. 150
- Par kr. 200

Kontingent skal være indbetalt inden generalforsamlingen og allerhelst inden udgangen af januar måned.

Giv besked, hvis medlemskabet ikke ønskes fortsat. Det sparer foreningen for udgifter og besvær.

HUSK at melde FLYTNING til kassereren. Et postkort eller en mail til jytte@dichmusik.dk sikrer, at Stenhuggeren kommer frem uden forsinkelse.

Venlig hilsen fra *Kassereren*

Værkstedet på Skt. Anna Gade Skole: Åbningstider

v/Hans Jørn Mikkelsen, Kjærslund 18, 8260 Viby J.	8629 5518
Tirsdage kl. 16.00-19.00 slibning v/ Helge Skajaa.	3040 0003
Torsdage kl. 19.00-22.00 slibning/sølvarbejde.	
Holdet lukkes indtil videre.	
Onsdag kl. 19.00-22.00 (kun efter aftale).	8615 4613

Husk af hensyn til de låste døre at ringe besked om, at du regner med at komme på værkstedet den og den dag.

Priser : Brug af slibeværksted 20 kr. pr. gang.
Brug af sølvværksted 10 kr. pr. gang.

Returneres ved varig adresseændring

Afsender:
Jysk Stenklub
Myntevej 16
8240 Risskov

Program for Jysk Stenklub vinter - forår 2013

- Lørdag d. 12. Januar: Klubmøde på Åby Bibliotek. Foredrag ved Michael Bak: Tsumed i Namibia
- Lørdag d. 9. februar: Klubmøde på Åby Bibliotek Foredrag ved Henrik Madsen, Molermuseet: Skildpadder i moleret.
- Lørdag d. 9. marts: Foredrag og **Generalforsamling** på Åby Bibliotek. Foredraget kl. 13.00. Konservator Sten Lennart Jakobsen, Geologisk Museum: Fossile krebsdyr i vores danienkalk. (Se foromtale inde i bladet). Generalforsamlingen kl. 14.30.
- Lørdag den 13. april: Klubmøde på Åby Bibliotek. Foredrag ved museumsinspektør, ph.d. Jesper Milan, Geomuseum Faxe: På dinosaurjagt i Grønland. (Se foromtale inde i bladet.)

Klubture i foråret 2013 (tilmelding, se inde i bladet)

- Husk tilmelding til Pottenstein senest den 12. januar
14. april Strandtur til Ballehage v/Blommehaven, Aarhus
- 9.-12. maj 4 dage til Faxe, Stevns og Falster
26. maj Strandtur til Sangstrup Klint

AL DELTAGELSE I FORENINGENS AKTIVITETER SKER PÅ EGEN REGNING OG RISIKO

Deadline for februarnummeret af STENHUGGEREN er den 4. januar 2013.

Materiale sendes til Søren Bo Andersen. (geolsba@sol.dk)

Ved ankomst til møderne på Åby Bibliotek efter kl. 14.00, hvor dørene bliver lukket, kan man benytte klokken til højre for døren.

Husk selv at medbringe nødvendig proviant til møderne.

Fra kl. 13.00 er der åbent for handel, bytning, stensnak og "sten på bordet". Mødet starter kl. 14.30.

